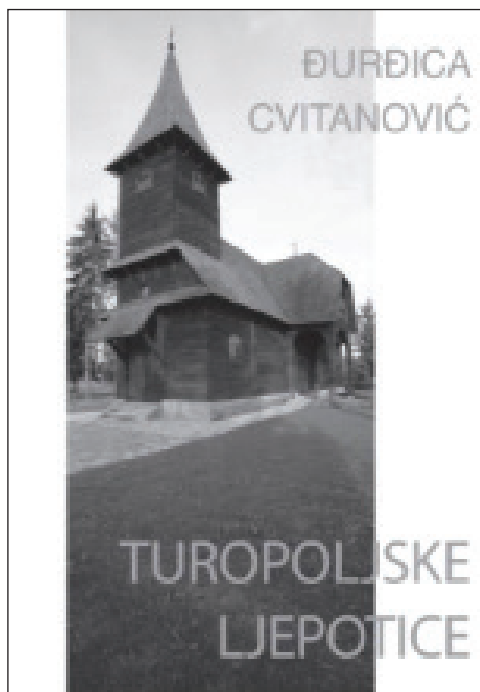

TUROPOLJSKE LJEPOTICE ĐURĐICE CVITANOVIĆ

Neprocjenjiva duhovna vrijednost budućnosti

*Turopoljske ljepotice** – ovaj prekrasan i poetski naslov dugo već poznajemo, a mnoge smo od ljepotica i osobno upoznali, divimo im se i pokatkad svraćamo do njih već više desetaka godina, točnije, od kad nas je dr. sc. Đurđica Cvitanović ozbiljno upozorila na njih. Tim ljepoticama iz Turopolja, pa i Pokuplja i Vukomeričkih gorica do danas nismo odoljeli, pa ih zato i ponovno izdajemo sa svim njihovim generalijama, panično se bojeći da nam ne stradaju, da se ne izgube u kaotičnoj vrevi agresivnog vremena sklonog namjernom zaboravu.

Evo, dobili smo još jednom Turopoljske ljepotice, no ne i u potpunosti iste. Autorica nam poklanja knjigu pretiska izdanja iz 1974. godine, ali sa znatnim proširenjem nekoliko važnih poglavlja u kojima otkriva i neke drvene kapele šireg područja između Kupe, pa i preko Kupe, i

Naslovnica Turopoljskih ljepotica, 2008.

* Đurđica Cvitanović: TUROPOLJSKE LJEPOTICE. Drvene seljačke crkve; dopunjeno i prošireno izdanje, Biblioteka: Hrvatski kulturni i prirodni spomenici, knj. 41, ur. – B. Pažur, Kajkavsko spravišće, Zagreb 2008.; uspj. Kaj, XLII, br. 3 (2009)

Save. U novom, većem poglavlju o drvenim seljačkim crkvama autorica razglaba o kontinuitetu drvene gradnje od srednjeg vijeka do 19. stoljeća otkrivajući još niz nepoznatih lokaliteta, od kojih je svaki posebno zanimljiv ne samo po gradnji, arhitekturi nego i po specifičnoj unutrašnjoj opremi, gdje skulptura i slikarstvo na drvu integralno sudjeluju u specifičnom sakralnom doživljaju. U poglavlju o ratnim razaranjima kojima su bili izloženi spominjani krajevi doznajemo, uz iscrpnu povijesnu dokumentaciju, za još nekoliko manje znanih objekata koje nam je autorica pokazala, a mnogi su od njih, često i njenom zaslugom, primjereno obnovljeni.

Kroz cijelu se knjigu naglašava virtuozna tradicija drvene gradnje, koja se je na području Turopolja, Vukomeričkih gorica, uz Kupu i oko Siska najdulje zadržala, pa ono što je još do danas ostalo predstavlja posebnu i rijetku vrijednost naše kulturne povijesti, prateći slijed u kojem se opće stilske karakteristike prenose i na drvenu arhitekturu, tamo gdje je to zbog naravi gradnje bilo moguće. A za povijest umjetnosti taj fenomen predstavlja novo specifično poglavlje izučavanja. [...]

Svaka je od njih [ljepotica] rastumačiva teorijom arhitekture, dakle i estetike. U svakoj se od njih sažimaju svi zakoni takozvane "velike arhitekture". Zanimljivo je, nisu one previše marile za zakone "velike arhitekture", nego se čini da zakoni arhitekture izvire upravo iz njih. Tu smo i blizu odnosu funkcija – estetika. Na ovim objektima to je savršeno i jednostavno jasno. Njihova funkcija je nužnost, a životna i duhovna potreba primat; ostvaruju se genijem građenja, to jest, konstruiranja – materijaliziranja, a to u konačnici znači da se pokazuju kao oblik, a taj je uvijek estetsko djelo. Upravo tu je uočljivo često besmisleno pitanje: je li u graditeljskom stvaralaštvu prvo funkcija, a zatim estetika, ili pak obrnuto? Razlažući ovu iskrenu arhitekturu, taj odgovor nećemo naći, jer je pitanje promašeno. I funkcija i estetika ovdje su isprepletene i usporedne i nemoguće je naći primat. Sve to govorim, jer su sklopovi tih objekata gotovo uvijek savršena estetska djela. Graditeljski zakoni tu su isključivo podređeni funkciji, ali njihov sklop uvijek je estetika. Dakle, estetika graditeljskog oblika upravo je funkcija sama i obrnuto. To i nije čudno, jer estetika je imanentna svakom iskrenom čovjekovom graditeljskom činu. Na svakoj se od ovih "ljepotica" može protumačiti cijela teorija građenja i njena složena estetska pojavnost.

I, na kraju, knjigu dr. sc. Đurđice Cvitanović *Turopoljske ljepotice* vidim kao sjajan putokaz ka novim istraživanjima, novim vrednovanjima i kao poziv na nužnu zaštitu i čuvanje blaga koje već danas vidimo kao neprocjenjivu duhovnu vrijednost budućnosti.

(S predstavljanja knjige, 26. veljače 2009.)

Tomislav Premerl

Turopoljske ljepotice - zaštitni znak svoga nakladnika

U cjelokupnom izdavačkom repertoaru kulturno-znanstvene udruge Kajkavsko spravišće, u bibliotečnom nizu "Hrvatski kulturni i prirodni spomenici", naslov monografije TUROPOLJSKE LJEPOTICE, preuzet iz narodske/pučke metaforike, dobio je ne samo značenje termina za sasvim određeni tip graditeljstva i lokaliteta nego je postao i zaštitnim znakom svoga nakladnika.

Pokazalo se, stoga, i društveno potrebnim i nakladničko-koncepcijski opravdanim da pretisak knjige "Turopoljske ljepotice" – u osuvremenjenom i dopunjenom izdanju - objavi upravo njen prvi nakladnik – kulturno-znanstvena udruga Kajkavsko spravišće, društvo za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnosti iz Zagreba...

Od 1974. godine, otkad je ta studija – toliko znamenita svojim povijesnoumjetničkim sadržajem i znanstveno-monografskom tipologijom - objavljena u časopisu Kaj i u posebnom izdanju biblioteke Hrvatski kulturni i prirodni spomenici, knj. 2 (urednik: Stjepan Draganić) - iskristaliziralo se više nepobitnih razloga za njezinom ponovnom objavom.

Valja istaknuti, prije svega, značenje te knjige kao nasušne kulturne i znanstvene potrebe, ujedno i jedne od kapitalnih djela hrvatske kulture i povijesti umjetnosti.

Izdvojiti nam je njeno sadržajno značenje: metodologijski i znanstveno spoznajno, knjiga je pouzdani i sveobuhvatni opis europskog rariteta tradicijske sakralne i drvene graditeljske baštine (drvenih kapelica /drvenih seljačkih crkava) – kao i dokaz izvornosti i utemeljenosti karakteristika hrvatskoga baroka, sa svim njegovim graditeljskim osobitostima.

Turopoljske ljepotice kao zaokruženi korpus ugledne i svestrane znanstvenice Đurđice Cvitanović, u sadržajno-tematskom i strukturno-tipološkom smislu, objedinjuju, dakle, sljedeće autorske karakteristike: a) originalnost u struci (i u širokoj kulturnoj javnosti) kao najtraženijeg autoričina djela; b) ključne joj radove o sakralnoj arhitekturi hrvatskog baroknog razdoblja; c) metodološko-konzervatorske pristupe i stavove o očuvanju crkvene graditeljske (i tradicijske) baštine, s presjekom i kronologijom graditeljskih faza (i propadanja) tijekom nekoliko stoljeća (od 17. st. nadalje), s naglaskom na drastična uništenja u proteklom ratu, ali i obnove nakon njega.

Skupljena i dopunjena iz više autoričinih izvora, strukturirana u četiri poglavlja, s prilogima – poštujući principe izvornosti, kronologije i aktualnosti – monografija je, s jedne strane, barokno-graditeljska sinteza, ali i diskretni znanstveni (auto)portret same autorice.

S obzirom na tužnu činjenicu devastacije (ili neizbježnog propadanja) poneke od kapelica – uz sustavne i pohvalne mjere njihove zaštite i restauracije – monografski, dopunjen i prošireni pretisak knjige dr. sc. Đurđice Cvitanović još je jedan oblik trajnog očuvanja hrvatske sakralne barokne i tradicijske drvene graditeljske baštine.

(Iz predgovora knjizi)

Božica Pažur